

SUDCOVSKÁ KONCENTRÁCIA KONANIA VO SVETLE BUDOVANIA SKUTKOVÉHO ZÁKLADU SÚDNEHO ROZHODNUTIA V CIVILNOM SPOROVOM KONANÍ

JUDICIAL CONCENTRATION OF PROCEEDINGS IN THE LIGHT OF THE SETTLEMENT OF FACTS BASIS OF ADJUDGMENT IN CIVIL DISPUTE PROCEEDINGS

Viktória Kol'veková¹

<https://doi.org/10.33542/SIC2021-1-03>

ABSTRAKT

Koncepcia silného sudcu v aktuálnom poňatí civilného sporového konania, ktorá korešponduje s princípom arbitrárneho poriadku podľa čl. 10 Civilného sporového poriadku, dáva súdu možnosť „režirovať“ priebeh súdneho konania, a to najmä záväznými pokynmi pre sporové strany, ako aj určovaním lehôt na ich realizáciu. Tento aspekt sporového procesu kladie veľký dôraz na procesnú diligenciu sporových strán, ktoré sú v prevažnej miere zodpovedné za výsledok sporu. Sudcovská koncentrácia konania umožňuje súdu sankcionovať neekonomické správanie sa strán v prípade, že prostriedky procesného útoku a procesnej obrany uplatnia oneskorene.

ABSTRACT

The concept of a strong judge in the current concept of civil litigation, which corresponds to the principle of homogeneity of the civil proceedings under Article 10 of The code of the civil contentious proceedings, gives the court the opportunity to "direct" the course of the court proceedings, in particular by binding instructions to the parties to the dispute, as well as by setting deadlines for their implementation. This aspect of the dispute process places importance on the procedural diligence of the parties, who are responsible for the result of the dispute. Judicial concentration of proceedings enables the court to sanction the uneconomical conduct of the parties in case they apply the means of procedural attack and procedural defense late.

I. ÚVOD

Želaným výsledkom civilného sporového konania je meritórne rozhodnutie, ktoré autoritatívnym spôsobom upraví práva a povinnosti sporových strán, poskytne odpoveď na žalobný návrh žalobcu, čím v konečnom dôsledku poskytne ochranu právam a právom chráneným záujmom, ktoré sú predmetom sporu. Predpokladom meritórneho ukončenia sporového konania je vybudovanie skutkového a právneho základu konečného rozhodnutia. Štandardne tento tzv. dvojzáklad súdneho rozhodnutia získava súd v štádiu dokazovania a subsumovania zistených skutočností pod zodpovedajúcu právnu normu, a následne ho pretaví do výroku a odôvodnenia rozhodnutia, na ktoré legislatíva kladie vysoké kvalitatívne požiadavky. Osobitným spôsobom buduje súd skutkový základ pri vydávaní skrátených rozhodnutí v skrátených konaniach podľa prvej hlavy tretej časti Civilného sporového poriadku

¹ JUDr., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
University of Pavol Jozef Šafárik in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

(ďalej aj „CSP“).² K základným kvalitatívnym požiadavkám súdneho rozhodnutia patrí spoľahlivé zistenie skutkového stavu veci, materiálna vykonateľnosť, odôvodnenie, ktoré má byť dostatočne presvedčivé, pričom výsledok rozhodovania nemá byť prekvapivý a v prípade odklonu od dovtedajšej rozhodovacej činnosti je potrebné takýto odklon dostatočne odôvodniť. Zároveň sú však všetky tieto atribúty spájané s požiadavkou na rýchlость získania konečného súdneho rozhodnutia. Zjednodušene možno uzavrieť, že účelom civilného sporového konania má byť poskytnutie takzvanej „rýchlej spravodlivosti“, ktorej dosiahnutie podporuje okrem iného aj inštitút sudcovskej koncentrácie konania. Úlohou sudcu v spore je nájsť uspokojivý kompromis medzi požiadavkou na rýchle rozhodnutie, ktoré bude zároveň čo najviac zodpovedať realite (s ohľadom na vynaloženú procesnú aktivitu strán). V tejto súvislosti poznamenáva Lavický, že vydanie vecne uspokojivého meritórneho rozhodnutia nie je jediným znakom dobre upraveného konania. Súdne konanie plní riadne svoju funkciu len v prípade, že vec je prejednaná v primeranej lehote.³ Právo na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov je ústavným právom každého, pričom rýchlость a efektívnosť každého civilného procesu závisí predovšetkým od konkrétnej veci predloženej súdu na prejednanie a rozhodnutie, na ktoré má zásadný vplyv spravidla zložitosť veci, kvalitatívna úroveň relevantnej právnej úpravy, ako aj úroveň procesnej disciplíny účastníkov konania.⁴

Odôvodnenie rozhodnutia predstavuje logicky usporiadané vyjadrenie myšlienkových pochodov, ktorými sa súd spravoval pri rozhodovaní veci, a ktoré sú podložené normami relevantných právnych predpisov, prípadne odkazom na judikatúru súdov. Požiadavka na presvedčivé a logicky konzistentné rozhodnutie je podstatnou aj s ohľadom na preskúmateľnosť rozhodnutia. Možno konštatovať, že právne posúdenie nadväzuje na skôr získaný skutkový stav veci, ktorý v konkrétnom prípade nemusí korešpondovať so skutočným stavom, čo je dané charakterom sporového konania. Usudzujúc zo základných princípov sporového konania, akými sú dispozičný princíp, princíp prejednací, koncentračný princíp, princíp arbitrárneho poriadku, formálnej pravdy, princíp procesnej ekonómie a pod., je potrebné uviesť, že v sporovom konaní nie je snahou (a ani úlohou) súdu zisťovať skutočnú pravdu. Zodpovednosť za výsledok sporu je na pleciach sporových strán, ktoré majú v spore preukázať vysokú mieru procesnej aktivity a svoje skutkové tvrdenia dokázať. Medzi posudzované kritéria procesnej aktivity strán sporu patrí najmä časové kritérium, a to včasnosť, ktorú posudzuje podľa vlastnej úvahy súd v súlade s princípom arbitrárneho poriadku. Cieľom prezentovaného príspevku je poukázať na sudcovskú koncentráciu konania, pričom zámerom je zhodnotiť aktuálne nastavenie tohto inštitútu v spore, ako aj zodpovedať otázku, či existuje v aktuálnom ponímaní sporového konania priestor pre zavedenie obligatórnej sudcovskej koncentrácie konania na návrh sporovej strany. Predmetom príspevku je úvaha nad možnosťou sprísnenia právnej úpravy sudcovskej koncentrácie konania *de lege ferendae* tak, že ak to strana navrhne, súd bude mať povinnosť jej návrhu vyhovieť a uplatniť koncentráciu (teda neprihliadať na oneskorene uplatnené prostriedky procesnej obrany a útoku) bez ohľadu na okolnosti konkrétneho prípadu. Pri našich úvahách vychádzame z porovnania dvoch sankčných inštitútov sporového konania, a to sudcovskej koncentrácie konania a kontumačných rozsudkov. Sekundárnym cieľom príspevku je formulovanie záverov k nastolenej hypotéze, do akej miery sudcovská koncentrácia konania efektívne prispieva k naplneniu požiadavky dosahovania „rýchlej spravodlivosti“ v sporovom konaní.

Príspevok pojednáva o sudcovskej koncentrácii konania v „štandardnom“ spore. Civilný sporový poriadok totiž z tohto pravidla upravuje výnimky, a to v sporoch s ochranou slabšej

² K tomu pozri: MOLNÁR, P.: *Skutkový základ súdneho rozhodnutia v skrátených konaniach a pri skrátených rozhodnutiach*. In: *Košické dni súkromného práva II. Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 667- 674.

³ LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s. 104.

⁴ MAZÁK, J. - Jánošíková, M.: *Učebnica občianskeho procesného práva I*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2012. s. 34.

strany, ktorých podstatou je favorizácia slabšej sporovej strany priznaním určitých zvýhodnení (napr. vylúčenie použitia sudcovskej koncentrácie konania), ktoré by strane bez tohto slabšieho postavenia nepatrili.⁵

II. UPLATŇOVANIE PROSTRIEDKOV PROCESNEJ OBRANY A PROCESNÉHO ÚTOKU V SPORE

Pre pochopenie sudcovskej koncentrácie konania je nevyhnutné definovať, na ktoré procesné úkony strán sporu sa táto procesná preklúzia práva vzťahuje. Prejednací princíp, ktorý je ťažiskovým princípom v sporovom procese, znamená, že súd (až na výnimky) buduje skutkový základ konečného rozhodnutia vo veci z úkonov, ktoré plynú z procesnej aktivity strán sporu. Limitom uplatňovania prejednacieho princípu je koncentrácia konania, a to jednak zákonná, ktorá v praxi nespôsobuje problémy, nakoľko sa aktivuje vyhlásením uznesenia o skončení dokazovania, budovanie skutkového základu meritórneho rozhodnutia je však limitované najmä z pohľadu uplatňovania sudcovskej koncentrácie konania, kedy procesné úkony strán sporu je nevyhnutné realizovať čo najskôr, nakoľko ponechávanie si dôležitých skutkových tvrdení a dôkazných návrhov na neskoršie štádium konania môže v konečnom dôsledku súd diskvalifikovať neprihliadaním na ne. Sudcovskej koncentrácii konania však podliehajú len prostriedky procesnej obrany a prostriedky procesného útoku. Zo subjektívneho hľadiska sa za prostriedky procesného útoku považujú úkony žalobcu, kým prostriedkami procesnej obrany sú úkony žalovaného, a to bez ohľadu na to, či ide o písomné podanie alebo ústny prednes, prípadne ich časť. Ako vysvetľuje Tomašovič, ide o také procesné úkony strán sporu, ktoré vyžadujú ďalšiu aktivitu súdu pred meritórnym ukončením veci.⁶ Zjednodušene možno povedať, že v zmysle ust. § 149 CSP ide najmä o skutkové tvrdenia, popretie skutkových tvrdení, návrhy na vykonanie dôkazov, námietky k návrhom na vykonanie dôkazov a hmotnoprávne námietky.

III. SUDCOVSKÁ KONCENTRÁCIA KONANIA

1. Základné funkcie sudcovskej koncentrácie konania

Fundamentálnymi povinnosťami sporových strán v konaní sú povinnosť tvrdiť skutočnosti relevantné pre posúdenie prípadu a svedčiace v prospech tejto strany, a súčasne povinnosť strany pravdivosť týchto svojich tvrdení pred súdom dokázať zákonnými prostriedkami. Kritériom pri posudzovaní použiteľnosti uplatnených prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku v sporovej veci zo strany súdu je ich relevantnosť pre prejednávajúcu vec, ako aj včasnosť ich uplatnenia, pričom z pohľadu prezentovaného príspevku je dôležitou včasnosť. Ide o časové kritérium, ktoré nie je dané objektívnou (exaktnou) časovou hranicou, ale je charakterizované tak, že tieto úkony nebolo možné uplatniť skôr a zároveň strana konala podľa úvahy súdu rýchlo a hospodárne.

Sudcovská koncentrácia konania predstavuje procesnú preklúziu práva; ide o vyjadrenie tzv. vhodnej koncentrácie, teda takej, ktorá je v zmysle normatívnej právnej úpravy v diskrečnej právomoci súdu. Dôležité je tiež uviesť, že raz uplatnená sudcovská koncentrácia konania zaväzuje súd. Účelom sudcovskej koncentrácie konania je spor zrýchliť, zefektívniť, zabrániť tomu, aby strany predkladali skutkové tvrdenia alebo návrhy na vykonanie dôkazov až na pojednávaní, čo by predlžovalo celkový proces z dôvodu potreby odročenia pojednávania. Uvedené potvrdzuje aj Najvyšší súd, keď v odôvodnení svojho rozhodnutia uvádza, že „*účelom sudcovskej koncentrácie konania bolo zabezpečiť rýchlosť a hospodárnosť súdneho konania a*

⁵ K tomu pozri KUŠNÍRIKOVÁ, M.: *Osobitosti právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu*. In.: STUDIA IURIDICA Cassoviensia, roč. 7, 2019, č. 1, s. 97 – 107.

⁶ Pozri ŠTEVČEK, M. - FICOVÁ, S. - BARICOVÁ, J. - MESIARKINOVÁ, S. - BAJÁNKOVÁ, J. - TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. BECK, 2016, s. 564 a nasl.

zamedziť tak špekulatívnemu postupu strán (napr. v podobe oneskorene predkladaných vyjadrení obsahujúcich nové skutkové tvrdenia alebo nové návrhy na vykonanie dokazovania, ktoré bolo možné predložiť v skoršom štádiu konania) smerujúcemu k zbytočnému predlžovaniu konania (a k vzniku prietahov v konaní), a zabezpečiť tak, aby poskytnutie súdnej ochrany bolo rýchle a účinné.“⁷

Ako sme načrtli vyššie, kritérium včasnosti je rozhodujúce pre súd pri uplatňovaní sudcovskej koncentrácie konania. Včasnosť uplatnenia prostriedkov procesnej obrany a útoku súd vyhodnocuje s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu, pričom rýchlosť a hospodárnosť konania sú východiskovými bodmi, od ktorých súd odvodzuje svoje rozhodovanie o ich prípustnosti v konaní. Je teda na uvážení súdu, či oneskorený procesný úkon bude sankcionovať tým, že naň nebude prihliadať (nebude mať účinky v konaní), alebo ho bude akceptovať. O omeškanie pôjde najmä vtedy, ak ide o skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy, ktoré strana mohla (a pre úspech v spore mala) predložiť už v skoršom štádiu.

Základný predpoklad pre pomýšľanie strany sporu na úspech v konaní je odvodzovaný od jej povinnosti tvrdiť skutočnosti dôležité pre rozhodnutie veci a zároveň od povinnosti substancovať relevantné tvrdenia, a to s prihliadnutím na princíp kontradiktórnosti konania. Máme za to, že zámerom zákonodarcu pri normovaní inštitútu sudcovskej koncentrácie konania bolo zabrániť prekvapivým postupom strán sporu, ktoré svoje tromfy „vyťahovali z rukáva“ kedykoľvek v priebehu konania. Právnu úpravou sudcovskej koncentrácie konania došlo do veľkej miery k narušeniu „taktizovania“ advokátov v sporoch.

Princíp sudcovskej koncentrácie konania spočíva v možnosti súdu neprihliadať na prostriedky procesného útoku a procesnej obrany strany, ak strana mohla tieto uplatniť už v skoršom štádiu konania, ak by konala s náležitou starostlivosťou. Základnou funkciou takto nastavenej sudcovskej koncentrácie konania je funkcia motivačná, ktorá má viesť sporové strany k hospodárnemu správaniu sa v spore, ktoré sa prejavuje včasným uplatňovaním prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku. Predovšetkým sú strany povinné predložiť skutkové tvrdenia a návrhy na vykonanie dôkazov včas, a to pod hrozbou sankcie v podobe neprihliadania na oneskorene predložené. Sekundárnou funkciou sudcovskej koncentrácie konania je teda funkcia sankčná, ktorá spočíva v potrestaní sporovej strany za jej procesnú nedisciplinovanosť, ktorá môže v konečnom dôsledku viesť k strate sporu. Vo vzťahu k sporovým stranám tiež nemožno opomenúť funkciu preventívnu (výchovnú).

2. „Včasnosť“ ako kritérium sudcovskej koncentrácie konania

Východiskovým kritériom posudzovania účinnosti, či neúčinnosti prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku strán v spore, a to či už v písomnej forme alebo v podobe ústneho prednesu, je pre súd včasnosť ich uplatnenia. Ide o časové hľadisko, ktoré súd posudzuje s ohľadom na princíp hospodárnosti konania. Spravidla súd neprizná účinky v konaní úkonom, ktoré strana urobila oneskorene a súčasne je splnená podmienka, že takýto úkon mohla urobiť už v skoršom procesnom úkone, ak by konala s náležitou starostlivosťou, rýchlo a hospodárne. Súčasne však včasnosť nemožno posudzovať izolovane, bez posúdenia okolností konkrétneho prípadu, ako aj bez prihliadnutia na ďalšie základné princípy sporového konania. Ako uvádza Krajský súd v Žiline, „*Odvolací súd považuje za potrebné poukázať na skutočnosť, že pokiaľ ide o **včasnosť** použitia prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany a koncentráciu konania, aj v tomto smere musia výklad a aplikácia ustanovení upravujúcich tieto procesné inštitúty byť v súlade so základnými princípmi CSP, predovšetkým so zásadou spravodlivosti a princípom právnej istoty a rovnosti účastníkov. Každý strane tak musí byť umožnené reagovať na prostriedky útoku a obrany protistrany a prostriedky procesného útoku a obrany nemožno*

⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č.k. 3Obdo/43/2018 zo dňa 26.2.2019.

*považovať za neuplatnené včas, ak sú reakciou na prostriedky procesného útoku a obrany protistrany. Nebolo v súlade so zákonným procesným postupom, keď súd prvej inštancie neprihliadol na vyjadrenie žalobkyne, ktorým reagovala na vyjadrenie žalovaného.*⁸

K včasnosti pre účely posudzovania aplikácie ustanovení o sudcovskej koncentrácii konania uvádza Krajský súd Košice, že „*nie je želané, aby strana sporu predkladala skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy až na pojednávaní, čo by mohlo znamenať zmarenie účelu už nariadeného pojednávania a požiadavku na vytyčenie ďalšieho pojednávania. Ak neexistujú osobitné dôvody, v zásade platí, že predloženie skutkových tvrdení alebo dôkazných návrhov až na pojednávaní nie je včasné.*“⁹ Zjednodušene povedané, po vyčerpaní repliky a dupliky by strana v zásade nemala mať možnosť uvádzať nové skutočnosti a dôkazy pre existenciu režimu sudcovskej koncentracie¹⁰. Zároveň však krajský súd vo svojom rozhodnutí poukazuje na osobitný prípad zachovania včasnosti pri predkladaní skutkových tvrdení a dôkazných návrhov, a to procesný postup podľa ust. § 181 ods. 4 CSP¹¹. Nakoľko je možnosť priznania tejto dodatočnej lehoty nevyhnutne spojená s odročením pojednávania, a súčasne je jej výsledkom zvýhodnenie jednej zo sporových strán, súd individuálne posudzuje okolnosti konkrétneho prípadu pri vyhodnocovaní záveru o využití tohto ustanovenia.¹² Pre úplnosť sa žiada dodať, že trovy takto odročeného pojednávania znáša strana, ktorá odročenie zaviniła, teda tá, ktorej súd týmto postupom vyšiel v ústrety.

K okolnostiam odôvodňujúcim priznanie účinkov aj oneskoreným úkonom strany sporu uvádza Tomašovič, že oneskorené predloženie prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany môže súd ospravedlniť na základe objektívnych kritérií (napr. právna zložitost' sporu) alebo subjektívnych kritérií (napr. schopnosť účastníka rozpoznať potrebu tvrdiť určité skutočnosti).¹³ Striktnejšie bude potrebné posudzovať prípustnosť ospravedlnenia oneskorenia s procesnými úkonmi v prípade, ak je strana zastúpená advokátom.¹⁴

Každopádne, nie je možné generalizovať, že každý oneskorený prostriedok procesnej obrany alebo útoku je zrelý na neprihliadanie naň. Potvrzuje to aj názor Krajského súdu v Trnave, a síce, že „*účelom sudcovskej koncentracie konania je zabrániť tomu, aby strany zdržiavali spor neskoro vykonanými procesnými úkonmi. Napr. nie je želané, aby strana sporu predkladala skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy až na pojednávaní, čo by mohlo znamenať zmarenie účelu už nariadeného pojednávania a požiadavku na vytyčenie ďalšieho pojednávania. Nemožno však vylúčiť, že predloženie skutkového tvrdenia alebo dôkazného návrhu až na pojednávaní je v konkrétnom konaní dôvodné, napr. aj bezprostrednou reakciou na nové skutočnosti, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania.*“¹⁵ Krajský súd v Prešove dopĺňa, že „*prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany sú uplatnené včas aj vtedy, ak ich strana predložila ako reakciu na skutočnosti, o ktorých nevedela, ani ich nemohla predvídať a ktoré vyšli najavo až po tom, ako mala strana povinnosť označiť a predložiť skutočnosti a dôkazy*“¹⁶.

⁸ Uznesenie Krajského súdu Žilina č.k. 11Co/22/2020 zo dňa 31.3.2020, bod 40.

⁹ Uznesenie Krajského súdu Košice, č. k. 11Co/276/2019 zo dňa 24.8.2020.

¹⁰ Dôvodová správa k Civilnému sporovému poriadku.

¹¹ Podľa § 181 ods. 4 CSP platí, že *ak strana alebo jej zástupca nie sú schopní predniesť podstatné a rozhodujúce skutkové tvrdenia a označiť alebo predložiť dôkazy na ich preukázanie, súd im môže určiť lehotu na dodatočné splnenie tejto povinnosti. Po márnom uplynutí tejto lehoty nemusí súd na tieto skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy prihliadať. Tým nie sú dotknuté ustanovenia § 153 a 154.*

¹² Uznesenie Krajského súdu Košice, č. k. 11Co/276/2019 zo dňa 24.8.2020.

¹³ ŠTEVČEK, M. - FICOVÁ, S. - BARICOVÁ, J. - MESIARKINOVÁ, S. - BAJÁNKOVÁ, J. - TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár.* Praha: C. H. BECK, 2016, s. 579.

¹⁴ K tomu pozri Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č.k. 3Obdo/43/2018 zo dňa 26.2.2019.

¹⁵ Rozsudok Krajského súdu Trnava č. k. 23Co/138/2019 zo dňa 25.3.2020.

¹⁶ Rozsudok Krajského súdu Prešov, č. k. 4Co/111/2019 zo dňa 28.5.2020, bod 22.

V zmysle demonštratívneho výpočtu v normatívnej úprave ust. § 153 ods. 2 CSP súd na oneskorené procesné úkony nemusí prihliadnuť najmä vtedy, ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie ďalších úkonov súdu. Opätovne sa tým zvyrazňuje požiadavka na procesnú ekonómiu a zodpovednosť sporových strán za priebeh a výsledok konania.

3. Fakultatívna povaha sudcovskej koncentrácie konania

Využitie sudcovskej koncentrácie konania je v diskrečnej právomoci súdu. Principiálne vyjadrenie skutočnosti, že sankcionovanie úkonov strán sporu, ktoré môžu neodôvodnene predlžovať súdny proces, je v diskrečnej právomoci súdu, vychádza z článku 5 CSP¹⁷ upravujúceho princíp zákazu zneužitia práva.¹⁸ Z povahy tohto princípu odvodzujeme aj fakultatívnu povahu sudcovskej koncentrácie konania, keďže tzv. silný sudca v spore je jediný, kto záväzným spôsobom rozhoduje o prípustnosti a včasnosti uplatnených prostriedkov procesnej obrany a útoku, prípadne o prípustnosti a dôvodnosti oneskorene urobeného úkonu. Ako vysvetľuje Ústavný súd SR „Keďže sudcovskú koncentráciu konania uplatňuje príslušný sudca *podľa vlastnej úvahy*, spadá do jeho kompetencie rozhodnúť, či na prostriedok procesného útoku či obrany, ktorý strana mohla predložiť už skôr, ak by konala starostlivo so zreteľom na rýchlosť a hospodárnosť konania, bude prihliadať.“¹⁹

Hoci je povaha sudcovskej koncentrácie konania *de lege lata* nesporne fakultatívna, podľa nášho názoru, a vychádzajúc najmä z koncepcie rekodifikovaného civilného sporového procesu by pravidlom malo byť neprihliadanie na oneskorené prostriedky procesného útoku a obrany (aj napriek gramatickému výkladu ust. § 153 ods. 2 CSP) a skôr výnimkou, ak súd využije možnosť na ne prihliadať, avšak je potrebné zachovať „rovnaký meter“ pre obe sporové strany a dôsledne v meritórnom rozhodnutí odôvodniť, ak sa súd po dôkladnom uvážení rozhodne prihliadať na procesné úkony uskutočnené po lehote určenej súdom na ich realizáciu.

Dôležitým aspektom sudcovskej koncentrácie konania je skutočnosť, že je na úvahe súdu, či sudcovskú koncentráciu konania v konkrétnom prípade uplatní, alebo nie, ide o oprávnenie súdu, nie o povinnosť jej aplikovania. Ak ju súd neuplatní a prihliadne na oneskorene uskutočnené úkony strán, nejde o nesprávny procesný postup, práve naopak, ide iba o využitie zákonnej možnosti, ktorú má súd k dispozícii, a nie o nesprávnu aplikáciu sudcovskej koncentrácie konania.²⁰ Aj v tomto prípade sa žiada presvedčivé odôvodnenie postupu súdu v konečnom rozhodnutí.

IV. ÚVAHA NAD OBLIGATÓRNOU FORMOU SUDCOVSKEJ KONCENTRÁCIE KONANIA

V tejto časti príspevku sa venujeme úvahe nad aktuálnou koncepciou sudcovskej koncentrácie konania a zaoberáme sa možnosťou zavedenia jej obligatórnej formy na návrh sporovej strany. Naša úvaha smeruje k zhodnoteniu, či je vhodné a účelné uvažovať nad zmenou povahy sudcovskej koncentrácie konania normovanej v Civilnom sporovom poriadku tým smerom, že jej aktuálnu fakultatívnu podobu by doplnila aj obligatórna forma na návrh sporovej strany. Inšpiráciou pre predmetnú úvahu je o. i. aj koncepcia kontumačného rozsudku,

¹⁷ Podľa čl. 5 CSP zjavné zneužitie práva nepožíva právnu ochranu. Súd môže v rozsahu ustanovenom v tomto zákone odmietnuť a sankcionovať procesné úkony, ktoré celkom zjavne slúžia na zneužitie práva alebo na svojvoľné a bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, alebo vedú k nedôvodným prieťahom v konaní.

¹⁸ K procesnoprávnym súvislostiam zákazu zneužitia práva pozri ČOLLÁK, J.: *Procesnoprávne zneužitie práva: vlastnosti, aplikácia a následky v civilnom súdnom procese (1. časť)*. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, 11, s. 1298-1310, ČOLLÁK, J.: *Procesnoprávne zneužitie práva: vlastnosti, aplikácia a následky v civilnom súdnom procese (2. časť)*. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, 12, s. 1463-1485.

¹⁹ Uznesenie Ústavného súdu SR č.k. II. ÚS 530/2018 zo dňa 15.11.2018.

²⁰ K tomu pozri Rozsudok Krajského súdu Žilina, č.k. 14Cob/89/2020 zo dňa 28.10.2020, bod 26.

ktorý je taktiež koncipovaný ako sankcia za procesnú nedisciplinovanosť sporovej strany, pričom predpokladom vydania rozsudku pre zmeškanie po neospravedlnenej neúčasti na pojednávaní je *de lege lata* návrh sporovej strany, v prospech ktorej má takýto rozsudok znieť. Vychádzajúc zo znenia Civilného sporového poriadku je zrejmé, že súd je povinný (po splnení zákonom stanovených podmienok) takémuto návrhu strany vyhovieť²¹ a kontumačný rozsudok vydať. Uvedené spoločné znaky a súčasne odlišnosť v povahe oboch inštitútov tak, ako sú upravené v sporovom kódexe nás viedli k zamysleniu nad nasledovným. Je skutočne žiaduce zákonom stanoviť súdu povinnosť postupovať určitým spôsobom bez zohľadnenia okolností sporu, a to na základe návrhu jednej zo sporových strán, samozrejme, v neprospech protistrany? Ak je rešpektovanie návrhu sporovej strany možné pri kontumačnom rozsudku, nebolo by žiaduce obdobne postupovať aj pri uplatňovaní sudcovskej koncentrácie konania? Ak dospejeme k záveru, že takýto postup nekorešponduje s postavením súdu v spore, nie je potrebné zosúladiť znenie jednotlivých ustanovení upravujúcich sankčné procesné inštitúty tak, aby ich charakter bol rovnaký?

Gramatickým výkladom ustanovení Civilného sporového poriadku o kontumačnom rozsudku možno dospieť k záveru, že zákon upravuje dve formy kontumačného rozsudku, a to fakultatívnu²² a obligatórnu na návrh sporovej strany.

Sociálna koncepcia civilného procesu, na ktorej je vybudované aj civilné právo procesné v podmienkach Slovenskej republiky, kladie dôraz na silného sudcu, ktorý režíruje priebeh sporového konania nielen záväznými pokynmi, ale aj určovaním lehôt na ich realizáciu. Účelom týchto oprávnení súdu je udržiavať v konaní poriadok a brániť konaniu strán, ktoré by nedôvodne predlžovalo celý proces.

Prof. Števček konštatuje, že „sudca môže (a v zmysle zabezpečenia sociálnej funkcie procesu zároveň musí) prihliadnuť na porušenie procesných povinností stranou sporu.“²³ Je skutočne povinnosťou súdu dohliadať na priebeh konania, usmerňovať a riadiť ho, s čím súvisí aj povinnosť súdu kontrolovať plnenie procesných povinností, a prípadne sankcionovať ich nesplnenie, či omeškanie sporových strán. Je však v kompetencii súdu zároveň vyhodnocovať osobitosti konkrétneho sporu, či okolnosti na strane sporovej strany. Hoci sa podľa nášho názoru má postup súdu spravidla prikláňať k využitiu sankcie vo forme nepripustenia oneskorených úkonov strán sporu, jedným dychom dodávame, že je jeho úlohou tiež posúdiť, či k oneskoreniu, či dokonca pasivite strany nedošlo z dôvodov vyžadujúcich si ich ospravedlnenie. Máme za to, že rovnako je potrebné vyhodnocovať osobitosti prípadu aj pri rozhodovaní kontumačným rozsudkom na návrh sporovej strany. Opačný prístup by znamenal, že súd návrhu vyhovie aj v prípade, ak strana sporu preukazovala v priebehu konania požadovanú procesnú aktivitu, vrátane účasti na pojednávaniach, či dokonca sa konanie vyvíjalo v prospech tejto strany. Aj napriek tomu, jej neospravedlnená neprítomnosť na v poradí ďalšom pojednávaní pre ňu môže znamenať prehru v spore. Rovnako sa domnievame, že súd by mal mať možnosť na pojednávaní rozhodnúť kontumačným rozsudkom aj bez návrhu strany. Účelom kontumačného rozsudku je podľa nášho názoru zabrániť nedôvodnému predlžovaniu súdneho konania a s tým spojenému mareniu spravodlivosti, a nie dávať zapravdu sporovej strane, ktorá po vecnom posúdení veci v spore nemusí byť úspešná, resp. dovtedajší priebeh pojednávania jej nesvedčí. Príklon od gramatického k teleologickému výkladu potvrdzuje Ústavný súd, ktorý dodáva, že „**Formalistický výklad ustanovenia §274 CSP**

²¹ Napr.: v zmysle ust. § 274 CSP *Na pojednávaní rozhodne súd o žalobe podľa § 137 písm. a) na návrh žalobcu rozsudkom pre zmeškanie, ktorým žalobe vyhovie, ak a) sa žalovaný nedostavil na pojednávanie vo veci, hoci bol naň riadne a včas predvolaný a v predvolaní na pojednávanie bol žalovaný poučený o následku nedostavenia sa vrátane možnosti vydania rozsudku pre zmeškanie a b) žalovaný neospravedlnil svoju neprítomnosť včas a vážnymi okolnosťami.*

²² Pozri §§ 172, 273 CSP

²³ ŠTEVČEK, M. - FICOVÁ, S. - BARICOVÁ, J. - MESIARKINOVÁ, S. - BAJÁNKOVÁ, J. - TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár.* Praha: C. H. BECK, 2016, s. 13

skutočne nie je žiaduci, najmä, ak súdne konanie trvá dlhšiu dobu, vo veci sa uskutočnilo viac pojednávani, na ktoré sa žalovaný riadne dostavil, nebol v konaní nečinný a súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie. Podľa názoru ústavného súdu treba návrh na vydanie rozsudku pre zmeškanie a splnenie ďalších zákonných podmienok podľa § 274 CSP posudzovať vždy aj podľa okolností prejednávanej veci. Napriek kogentnosti ustanovenia § 274 CSP by pri čisto gramatickom výklade a lipnutím na formálnych znakoch vydanie rozsudku pre zmeškanie mohlo znamenať porušenie práva na spravodlivý proces, v neposlednom rade v tom, že pri takomto formalistickom postupe by bolo odopreté strane sporu možnosť podať riadny opravný prostriedok (odvolanie vo veci samej).²⁴ Posun možno badať aj v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré pri rozhodovaní o návrhoch na vydanie kontumačných rozsudkov, posudzujú okrem splnenia jednotlivých zákonných podmienok aj osobitosti sporovej veci, čím došlo k prelomeniu kogentnosti príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku v súdnej praxi.²⁵

Na rozdiel od pôvodnej hypotézy stanovenej v úvode príspevku, ktorou bolo overiť správnosť úvah nad zavedením obligatórnej formy sudcovskej koncentrácie konania popri jej aktuálne fakultatívnej podobe, sme porovnaním sudcovskej koncentrácie konania a kontumačných rozsudkov dospeli k záveru, že priestor na legislatívnu úpravu v tomto smere naopak nachádzame pri rozsudkoch na základe zmeškania. Domnievame sa, že je na mieste uvažovať nad zmenou príslušných ustanovení upravujúcich rozsudok pre zmeškanie vydaný na návrh sporovej strany tak, že je skutočne možnosťou, a nie povinnosťou súdu takýto rozsudok vydať aj napriek tomu, že normatívne podmienky sú splnené. Pri súčasnom trvaní na vhodnosti principiálneho nastavenia súdu na využitie inštitútu sudcovskej koncentrácie dochádzame k záveru, že fakultatívna povaha sudcovskej koncentrácie konania podľa nášho názoru korešponduje s povahou sporového procesu, princípmi, na ktorých je vybudovaný, pričom jej správne použitie nepochybne prispieva k dosahovaniu „rýchlej spravodlivosti“. Ak by sme pripustili formu obligatórnej sudcovskej koncentrácie konania na návrh strany sporu, znamenalo by to výrazný zásah do kompetencií súdu a v konečnom dôsledku oslabenie pozície súdu, čo nekorešponduje so sociálnou koncepciou civilného procesu.

V. ZÁVER

V rámci príspevku sme sa zaoberali vplyvom uplatňovania sudcovskej koncentrácie konania na rozsah skutkového základu súdneho rozhodnutia. Domnievame sa, že sudcovská koncentrácia konania predstavuje pre súd jeden z najzásadnejších inštrumentov na dosahovanie tzv. „rýchlej spravodlivosti“ cestou kompromisu medzi požiadavkou na zistenie stavu veci, ktorý bude v čo najväčšej miere zodpovedať hmotnoprávnemu vzťahu (majúc na pamäti pomerne prísny prejednací princíp) a dôraznou požiadavkou na rýchlosť konania. Sudcovská koncentrácia konania je nepochybne efektívny nástroj v rukách súdu, ktorý umožňuje súdu vyžadovať od sporových strán vysokú mieru procesnej aktivity a ich prípadnú nedisciplinovanosť sankcionovať. Preskúmaním problematiky sme dospeli k záveru, že súd by mal byť prioritne nastavený na pomerne prísne používanie inštitútu sudcovskej koncentrácie konania, pričom jeho neaplikovanie aj napriek splneniu podmienky omeškania s inštitútmi procesnej obrany a ochrany by malo byť skôr výnimočné, dbať by súd mal pritom na dôkladné odôvodnenie svojho postupu. V súvislosti s uplatňovaním sudcovskej koncentrácie konania možno rozlišovať medzi pripustením oneskorene predloženého skutkového tvrdenia, či dôkazného návrhu:

- i.) ak oneskorenie je dané reakciou na nové skutočnosti, ktoré v konaní vyšli najavo,

²⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, č.k. I. ÚS 233/2019 zo dňa 4.6.2019, bod 43.

²⁵ Pozri napríklad Rozsudok Krajského súdu Trnava, č.k. 25CoCsp/53/2020 zo dňa 20.10.2020.

ii.) oneskorenie, kedy súd pripustí skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu, pričom súd omeškanie sporovej strany týmto pripustením do konania ospravedlní.

Zavedenie obligatórnej formy sudcovskej koncentrácie konania na návrh strany by podľa nášho názoru nebolo účelné, nakoľko je na úvahe súdu, ako posúdi včasnosť uplatnenia prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku, a ktorým dôvodom omeškania s týmito procesnými úkonmi prizná charakter ospravedlniteľných dôvodov, prípadne, aké okolnosti na strane žalobcu či žalovaného posúdi ako akceptovateľné pre účely pripustenia oneskorených úkonov do konania. Úpravou povinnosti súdu uplatniť sudcovskú koncentráciu konania na návrh strany by podľa nášho názoru došlo k oslabeniu pozície tzv. silného sudcu, činnosť súdu by bola do veľkej miery automatizovaná a formálna pravda by bez ďalšieho prevyšovala nad potrebou posúdiť dôvody a okolnosti oneskoreného uplatnenia procesných úkonov, pričom takýmto postupom hrozí, že skutkový základ budúceho rozhodnutia by mohol byť neprimerane zúžený. Sudcovská koncentrácia konania predstavuje pozitívne novum rekodifikovaného civilného sporového procesu, pričom jej aktuálna koncepcia je podľa nášho názoru postačujúca pre dosiahnutie cieľa vytýčeného novou právnou úpravou v Civilnom sporovom poriadku, ktorým je zrýchliť a zefektívniť sporové konanie.

Porovnaním inštitútov sudcovskej koncentrácie konania a kontumačného rozsudku sme okrem záveru o nevhodnosti zavedenia obligatórnej sudcovskej koncentrácie konania na návrh strany sporu dospeli k záveru, že priestor na legislatívnu úpravu badať v úprave rozsudkov pre zmeškanie tak, aby sa precizovala ich fakultatívna povaha aj v texte Civilného sporového poriadku, čím by sa zosúladiło zákonné znenie a rozhodovacia prax súdov.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

Zodpovednosť sporovej strany, koncentrácia konania, civilný sporový proces, súdne rozhodnutie, Civilný sporový poriadok

KEY WORDS

Liability of the party to the dispute, concentration of proceedings, civil litigation proceedings, adjudgment, The code of the civil contentious proceedings

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. ČOLLÁK, J.: *Procesnoprávne zneužitie práva: vlastnosti, aplikácia a následky v civilnom súdnom procese (1. časť)*. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 11, s. 1298-1310. ISSN: 1335-6461.
2. ČOLLÁK, J.: *Procesnoprávne zneužitie práva: vlastnosti, aplikácia a následky v civilnom súdnom procese (2. časť)*. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 12, s. 1463-1485. ISSN: 1335-646.
3. KUŠNÍRIKOVÁ, M.: *Osobitosti právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu*. In.: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč. 7, 2019, č. 1. s. 97 – 107. ISSN: 1339-3995. Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/SIC2019-1-10>.
4. LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. 272 s. ISBN: 978-80-21076-01-3.
5. MAZÁK, J. - JÁNOŠÍKOVÁ, M.: *Učebnica občianskeho procesného práva I*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2012. 544 s. ISBN: 978-80-89635-00-9.
6. MOLNÁR, P.: *Skutkový základ súdneho rozhodnutia v skrátených konaniach a pri skrátených rozhodnutiach*. In: *Košické dni súkromného práva II. Recenzovaný zborník*

- vedeckých prác.* Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. s. 667-674. ISBN: 978-80-8129-088-6.
7. PÖDÖR, L.: *Mátyás Bencze, Gar Yein Ng (eds.): How to Measure the Quality of Judicial Reasoning.* Springer, 2018. In: Hungarian Journal of Legal Studies, 60(1)/2019, pp. 119-126. Online ISSN: 2560-1067. Dostupné na: <https://doi.org/10.1556/2052.2019.60108>.
 8. ŠTEVČEK, M. - FICOVÁ, S. - BARICOVÁ, J. - MESIARKINOVÁ, S. - BAJÁNKOVÁ, J. - TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár.* Praha: C. H. BECK, 2016, 1544 s. ISBN: 978-80-7400-629-6.
 9. ŠTEVČEK, M. – MALÁ, D.: *The Re-Codification of the Slovak Civil Procedure Code with a Special Emphasis on Remedial Measures.* In: International and Comparative Law Review, 13(1)/2013, pp. 121-135. Online ISSN: 2464-6601. Dostupné na: <https://doi.org/10.1515/iclr-2016-0063>.
 10. VARUHAS, J. N. E.: *The principle of legality.* In: The Cambridge Law Journal, 79(3)/2020, pp. 578-614. Online ISSN: 1469-2139. Dostupné na: <https://doi.org/10.1017/S0008197320000598>.

ZOZNAM SÚDNYCH ROZHODNUTÍ

1. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, č.k. II. ÚS 530/2018 zo dňa 15.11.2018.
2. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, č.k. I. ÚS 233/2019 zo dňa 4.6.2019.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č.k. 3Obdo/43/2018 zo dňa 26.2.2019.
4. Uznesenie Krajského súdu Žilina, č.k. 11Co/22/2020 zo dňa 31.3.2020.
5. Uznesenie Krajského súdu Košice, č.k. 11Co/276/2019 zo dňa 24.8.2020.
6. Rozsudok Krajského súdu Trnava, č.k. 23Co/138/2019 zo dňa 25.3.2020.
7. Rozsudok Krajského súdu Žilina, č.k. 14Cob/89/2020 zo dňa 28.10.2020.
8. Rozsudok Krajského súdu Prešov, č.k. 4Co/111/2019 zo dňa 28.5.2020.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

JUDr. Viktória Kol'vecková
Interný doktorand
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva
Kováčska 26, 040 75 Košice, Slovenská republika
Telefón: +421 918 690 040
E-mail: viktoriakozmova@gmail.com